

ÅRSRAPPORT FRA PROGRAMSENSOR.

Navn:

Jorid Anderssen

Førsteamanuensis, institutt for samfunnsvitenskap (ISV), UiT Norges arktiske universitet

Programsensor ved:

Det samfunnsvitenskapelige fakultetet, Universitet i Bergen

BA program i sosiologi

Oppnevnt for perioden

2018-2021

Rapporten gjelder perioden

2018

Innledning

Instituttet ønsket for mitt første år som programsensor for sosiologi i ved Universitetet i Bergen at jeg skulle vurdere sammenhengen i programmet. Undervisningsleder ba meg nærmere bestemt kommentere på følgende områder:

- Hvordan innfrir emnene og gangen i studiet, målsetning og læringsmålene i BA-programmet
- Hvordan er de ulike emnene i seg selv konsistente og fruktbare ut ifra egne målbeskrivelser, slik en vurderer det ut fra 1) pensum og studieopplegg og 2) eksamensformer og eksamensoppgaver.

Rapporten er basert en gjennomlesing av det materialet som jeg har fått tilsendt fra UiB om bachelorprogrammet i sosiologi. Det består av studieplanen for bachelor i sosiologi, emnebeskrivelse, pensumliste og tekst til siste eksamensoppgave i de obligatoriske emnene SOS100A, SOS101, SOS103, MET102, SOS201 og SOS202 (ingen pensumliste til dette emnet), samt emnebeskrivelse, pensumliste og tekst til siste eksamensoppgave til valgemnene SOS105, SOS109, SOS111, SOS113 og SOS117. De valgemnene som det er ønske at jeg skulle vurdere er plukket ut av undervisningsleder i samarbeid med administrasjonen på instituttet. De ønsket i første omgang ingen møter med studenter eller ansatte som grunnlag for årets rapport. Denne sensorrapporten skiller seg derfra fra malen for sensorrappport som jeg fikk tilsendt fra UiB.

Studieprogrammet i sosiologi

Det er vanskelig å vurdere emnene med den sparsomme informasjonen som foreligger, men jeg forholdet meg til det. Når det er sagt er mitt inntrykk av bachelorprogrammet ved UiB at det holder veldig god kvalitet. Det virker gjennomtenkt både når det gjelder innhold og læringsutbytte. Vurdert under ett, ser studieprogrammet ut til å holde en jevn progresjon i læring gjennom programmet. Studieplanen for bachelor er klart skrevet. Både mål og læringsutbytte er skrevet i et klart språk, og tar opp viktig kunnskap som studenten trenger for å kunne kalle seg bachelor i sosiologi. Alle emnene bortsett fra SOS100A er på 15 studiepoeng. SOS100A er på 20 studiepoeng.

Som programsensor har jeg noen momenter jeg vil be instituttet vurdere:

På s. 1 i studieplanen i sosiologi sies det om omfanget av sosiologi i bacheloren: «Normalt vil dette innebære 60 studiepoeng på innføringsnivå og 30 studiepoeng på eit meir avansert nivå.» Her savnes det en nærmere presisering av hva 'normalt' innebærer, og hvilke avvik fra normaliteten som godkjennes. Det burde vært en setning som klargjør dette. Dette er nok spesielt viktig for studenter som flytter mellom ulike universiteter/program.

Et annet område er etikk. Det nevnes som en del av den generelle kunnskapen som oppnås i bachelorprogrammet, men dette burde etter min mening også vært et ferdighetsmål. For eksempel under det siste kulepunktet under «Ferdigheter» i bachelorprogrammet (s. 3), er en ferdighet å kunne planlegg og gjennomføre analysearbeid. Her burde det vært tilføyd etikk, siden det er viktig å ha ferdigheter i å kunne gjennomføre analysearbeid på en etisk forsvarlig måte.

Læringsutbytte er for de enkelte emnene er selvfølgelig tilpasset de ulike emnene. Disse mener jeg er greit formulert, gjennomtenkte, og faller inn under læringsmålet for hele bachelorprogrammet. Et moment å ta med er: Hvem er teksten i læringsutbytte egentlig beregnet for? Kan tenke seg flere mottakere: Studentene, så de får vite hvilke kunnskaper, ferdigheter og kompetanse de sitter igjen med etter å ha tatt et emne eller en grad. Men like nyttig er de for kollegiet siden de formulerer læringsmål for den den undervisningen de skal delta i. De er også nyttig for de eksterne sensorene på de ulike fagene, arbeidsgivere og kolleger på andre universitet hvis studenten skifter studiested/studieprogram. Min lesing av formuleringen av læringsutbytte, både på kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse er at de jevnt over er forståelig for studentene, men slik de er formulert er de kanskje først og fremst skrevet i en stil som passer best i lærerkollegiet.

Når det gjelder progresjon i studiet, ser en at teoriemnene bygger på hverandre og det er økt vanskelighetsgrad. Både emnebeskrivelse og pensumliste viser klart at SOS100 er en introduksjon til sosiologi, der studentene lærer en del viktige begreper, og skal lære seg å bruke dem i et skriftlig arbeid. Videre ser en at SOS101 går mer inn i teorier og teoretikere, der kritisk tenkning kommer inn i

sterkere grad. Slik jeg leser det materialet jeg har, er forholdet mellom SOS101 og SOS103 litt mer uklar, men SOS103 gir en litt videre innsikt i sentrale begrep og teorier om utviklingstrekk i det moderne samfunnet. SOS201 er beregnet på studenter som har en grunnlagskompetanse i sosiologi, og det er forventet en mer kritisk lesning og at studenten skal være mer i stand til å drøfte sosiologisk litteratur. Innholdet i den sistnevnte er under revisjon, men antar at en ser samme progresjon som en ser i den versjonen som jeg har hatt tilgjengelig.

Jeg er klar over at det er flere valgemenner som jeg ikke har sett på. Men slik jeg leser de ulike valgemenene som jeg er blitt bedt om å se på, er de med på å oppfylle læringsutbytte for bachelorprogrammet. De er alle på 100-nivå, og er med på å utvide og supplere kunnskapen studentene får i de obligatoriske emnene. Siden det er 15-poengs emner er det litt mindre mulighet til å velg flere emner. Hvis det er mulig kan en tenke at det kanskje kunne åpnes opp for 10-poengsemner? Det ville gi studenten mulighet til å velge flere emner i sin bachelorgrad.

Ulike eksamensformer er viktige for å prøve studentene i forskjellige typer kunnskap og gi dem ulike ferdigheter. Studentene får mulighet til å utvikle sin kompetanse i ulike typer presentasjoner og å fremstille sin kunnskap på ulike måter. Det er derfor viktig å kombinere de ulike evalueringemetodene i et bachelorløp. Under generell kompetanse under læringsutbytte i bachelorprogrammet sies det under generell kompetanse at studenten skal kunne gi en grundig og ryddig fremstilling, skriftlig og muntlig (s. 4).

Ved bachelorprogrammet til UiB er skoleeksamen overveldende benyttet som evalueringsform i endelig eksamen. I de obligatoriske emnene har 4 av de 6 emnene skoleeksamen. Da er inkludert en eksamen som består av en 50/50 fordeling mellom skoleeksamen og et essay som studenten besvarer i etterkant av skoleeksamen (SOS100A). Når det gjelder de to siste obligatoriske emnene har SOS103 en ukes hjemmeeksamen med oppgitt oppgavetekst, og den siste er bacheloroppgaven (SOS202), som i tillegg til bacheloroppgaven har en justerende muntlig eksamen. De valgemenene jeg er bedt å se på (SOS105, SOS109, SOS111, SOS113 og SOS 117) har alle 6-timers skoleeksamen som vurderingsform. Alle emnene har arbeidskrav som må være bestått for å kunne gå opp til eksamen. Disse er en skriftlig oppgave/og eller et muntlig fremlegg. Muntlige fremlegg kan selvfølgelig delvis kompensere på mangel av muntlig eksamener.

Mens skoleeksamen er best egnet til å kontrollere at studentene har tilegnet seg oversikt og breddekunnskap i et emne, kan hjemmeeksamen og muntlig eksamen være bedre egnet til å teste faglig fordykning og evne til faglig refleksjon. Ved UiB er muntlig eksamen og hjemmeeksamen lite brukt. Muntlig eksamen har flere funksjoner, den kan både ha en læringsverdi og en kontrollfunksjon, både på at studenten har fått med seg det som er viktig på et emne, og at

studenten selv har skrevet den skriftlige besvarelsen som er levert. Dette siste er spesielt aktuelt der det er hjemmeeksamen på emnet. Når det gjelder studieprogrammet i sosiologi ved UiB er det sistnevnte ikke aktuelt for valgemenene, siden alle de jeg har sett på kun har skoleeksamen som eksamensform. For de obligatoriske emnene er det bare sos SOS103 som har hjemmeeksamen som eneste eksamen, og på SOS100A er det både hjemmeeksamen og skoleeksamen.

Selv om ingen andre emner enn SOS202 har muntlig eksamen, er det fint at UiB har valgt muntlig eksamen for bacheloroppgaven, slik at studentene får anledning til å reflektere muntlig over egne funn, og få muntlig tilbakemelding på eget arbeid.

I læringsbeskrivelsen til alle emnene som inngår i bachelorprogrammet er det lagt vekt på at studentene skal lære seg å kunne analysere, gjøre greie for ulike deler av sosiologien, plassere teorier og retninger i forhold til hverandre. Slik skoleeksamenene er lagt opp ved UiB fremmer de for så vidt disse målene, men andre evalueringsformer som for eksempel muntlig eksamen, kombinert med hjemmeeksamen kunne gi flere muligheter til å ivareta disse målene. Når det gjelder skoleeksamen er det veldig fint at det er angitt hvor lang tid er forventet at studenten skal bruke på å besvare de ulike delene. Dette gir studenten en hjelp til å organisere dagen og gir en pekepinn på hvor viktige de ulike delene er.

Alle emnene har slik jeg forstår det undervisning i form av forelesninger, seminarer og gruppearbeid. Jeg antar derfor at dette er en form for klasseromsundervisning. Det fremgår også at det ikke obligatorisk oppmøte på forelesninger og seminarer, men at det som arbeidskrav er muntlig framlegg på enkelte av de obligatoriske emnene (SOS100A og SOS202). Det må vel bety at det er obligatorisk oppmøte på enkelte av seminarene. Det er også mulig at det er andre undervisningsformer uten at det fremgår av studieplanen. Vil nevne at blant annet prosjektarbeid, ekskursjoner og digitaliserte løsninger kan egne seg som en del av undervisningen.

Noen kommentarer til de enkelte emnene:

Obigatoriske emner:

SOS100A Examen facultatum (høst 2018)

Eksamensoppgavene er lagt opp slik at det er anbefalt tid på de ulike delene av eksamen. Slik jeg ser det er eksamensoppgavene til skoleeksamen direkte fra pensum. En forutsetter at studentene har lest pensum, da burde de absolutt være i stand til å kunne besvare dem på den oppgitte tiden.

Sett i forhold til at dette er studenter som tar dette som sitt aller første sosiologiemne ser omfanget av pensum ut til å være av et greit omfang. Nesten alt fellespensum er på norsk, noe som er greit for et innføringsemne, og har en vanskelighetsgrad som studenten burde klare.

Det at emnet er bygd opp med ulike fordypningstema, med dagsaktuelle område å sette seg nærmere inn i, gjør emnet relevant og aktuelt for studentene. Slik jeg forstår tar essayet utgangspunkt i et av fordypningseminene. Essayet skal skrives «etter nærmere angitt problemstilling». Jeg tolker det slik at det er oppgitt problemstilling. Det fremgår ikke av emnebeskrivelsen hvor lang tid studenten får på å skrive dette essayet, men er at for høsten 2018 kommer skoleeksamen nøyaktig en uke før innlevering av essayet. Jeg antar derfor at de får utlevert den oppgitte problemstillingen etter avlagt skoleeksamen. Problemstilling for temaene er ikke vedlagt. Med så kort tid mellom disse to eksamenene er det viktig at studenten i dette essayet blir prøvd i andre deler av pensum enn i skoleeksamen. Hvis studenten selv skal presisere problemstilling for essayet, er det en reell mulighet for at det kan bli mye gjentakelse av skoleeksamen i essayet.

Sett i forhold til undervisningsform og pensum, ser det ut til å være overensstemmelse mellom kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse. Dette emnet er absolutt en god start for å forstå sosiologifaget og de læringsmålene som er skissert i bachelorprogrammet.

SOS101 Klassisk og moderne teori (vår 2018)

I emnebeskrivelsen står det at det varierer fra semester til semester hvilke bidragsyttere eller teoretiske perspektiv som blir tatt opp. Jeg antar at det betyr at pensum for emnet kan endres mellom ulike semester. Noen sosiologer er mer sentrale enn andre både for å forstå utviklingen innen sosiologien og for å gi redskaper for å forstå samfunnet. Jeg antar at dette hensynet er ivarettatt og blir jevnlig diskutert før det foretas endringer i hvilke teoretikere og teoretiske perspektiver det skal fokuseres spesielt på fra gang til gang. Samtidig gir en slik fleksibel form muligheter for å inkludere og ekskludere flere, og kanskje andre teoretikere enn de en vanligvis underviser i. En kan også raskt inkludere nyere strømninger innen faget vårt. Siden pensum i 2018 består av en bok (bortsett fra anbefalt litteratur) er valget av teoretikere bestemt av de som er behandlet i denne boka, og de er meget relevante. Eksamensoppgavene ser ut til å overensstemme med pensum, og læringsverdien er greit formulert.

SOS103 Samfunnsstruktur i endring (høst 2018)

Emnet er en introduksjon til sentrale begreper og teorier om økonomiske, politiske, sosiale og kulturelle utviklingstrekk i det moderne samfunnet. Emnet tar for seg viktige endringsprosesser og fremveksten av nye samfunnskonstellasjoner, og viser ulike perspektiv på sosial endring.

Hjemmeeksamen som evalueringsform ser ut til å passe med læringsutbytte om at studenten skal få kunnskap som gjør at de kan benytte sosiologiske begreper til disse prosessene, samt knytte disse generelle trekkene ved modernitetens historie til utviklingstrekk ved den norske samfunnsformasjonen ser ut til å passe godt med eksamensform for dette emnet. Dette gir

studenten litt mer tid til å vise analytiske ferdigheter. Også for at studentene skal få erfaring med ulike evalueringsformer er det viktig å holde på denne evalueringsformen i dette emnet. Eksamensoppgaven ser ut til å være i overensstemmelse med pensum.

MET102 Samfunnsvitenskapelig metode (vår og høst)

Dette emnet gir en generell innføring i samfunnsvitenskapelig metoder, både kvalitative og kvantitative metoder. Læringsutbytte er klart formulert og pensum viser at studentene får en god basisinnføring i de viktigste benyttede samfunnsvitenskapelige metoder.

SOS201 Sosiologisk teori: Nyere perspektiv (vår 2018)

En videre påbygging på teoriemnene fra 100-nivået, med en fordypning i nyere sosiologisk teori og perspektiv. Dette emnet ser ut til å bli revurdert for våren 2019. Det som gikk våren 2018 kan ikke direkte sees i forhold til lavere grads teoriemner som er de samme semestrene, men de som tok det senest to år før (2016 eller tidligere).

I dagens fagplan er det to overskrifter som jeg mener er overlappende: «Arbeids- og undervisningsformer» og «Undervisningsformer og omfang av organisert undervisning». Disse to punktene bør kunne slås sammen, for i praksis står det det samme under begge headingene.

Jeg ser også at dette emnet er åpent for alle studenter ved UiB, og at det er anbefalt å ha tatt SOS101 og SOS103 før en tar dette emnet. Hvis det er viktig for utbytte av emnet, samt for å få en progresjon i læringen burde det kanskje det bli et obligatorisk forkunnskapskrav å ha disse emnene eller tilsvarende. Siden emnet er under revisjon er nok dette hensynet diskutert og kanskje allerede innbakt i de nye planene.

SOS202 Bacheloroppgave i sosiologi (vår og høst)

Opgaven er ei selvstendig drøfting og analyse av sosiologiske problemstillinger. Det er ikke gitt noen oversikt over antall seminar og forelesninger, heller ikke hvor mange timer med veiledning som er knyttet til denne oppgaven.

Det er lite forkunnskapskrav for å ta dette emnet. I emnebeskrivelsen er forkunnskapskrav kun metodekurset MET102 samt et ikke nærmere spesifisert 15-poengsemne på 100-nivå. Det er altså ingen krav om ha lest generell sosiologisk teori som utgangspunkt for å velge dette emnet, selv om det er anbefalt forkunnskap.

Hvis kjennskap til sosiologisk teori ble satt som et forkunnskapskrav, ville en sikret at studentene har noe generell teoretisk kunnskap før de går i gang med denne oppgaven. Dette også viktig av hensyn til at studenten selv utformer problemstilling og teoretisk retning for oppgaven. Av emnebeskrivelsen

ser oppgaven ut til å være en form for 'tematisk spesialisering' der en ikke egentlig trenger å ha generell sosiologi i bunnen, selv om det er anbefalt. Det ser ut til at studenten kun trenger å sette seg inn i teorier som brukes på det temaer en velger å skrive om. Det er en stor læringsprosess i å velge teori som kan belyse det problemet en vil skrive om. Dette kan bety at enkelte studenter har lite kunnskap om sosiologisk teori etter gjennomgått emne. Jeg antar likevel at dette gjelder få studenter som tar dette emnet, de aller fleste har nok gjennomført de obligatoriske emnene før de gjør bacheloroppgaven.

Emnebeskrivelsen åpner for å samle inn egne data. Jeg antar derfor at studentene enten skriver oppgaven slik at de ikke trenger NSD-godkjenning, eller at de søker om slik godkjenning. Jeg har ikke nok kjennskap til bacheloroppgaver fra UiB for å kunne si om hva som er tilfelle her. I vår bachelor ved UiT har vi ikke åpnet for at studentene samler inn egne data. En av hovedgrunnene til det er at det tar tid å få godkjenning til datainnsamling, i enkelte tilfeller kan det ta forholdsvis lang tid. Når man i tillegg tar med at svært mange av våre studenter ikke starter på bacheloroppgaven med en klar formening om hva de ønsker å skrive om, har vi vurdert det slik at det er for kort tid til å få dette i orden. Men siden UiB åpner opp for egen datainnsamling, antar jeg at dette har vært diskutert i kollegiet, at dere har lang erfaring med at det går greit for studentene, og at oppgavene gjennomføres i tråd med forskningsetiske retningslinjer.

Det er ingen obligatorisk pensum knyttet til dette emnet. Selv om det er veiledning på denne oppgaven, kunne kanskje innføringsbøker i oppgaveskriving og litteraturhenvisning hjelpe studenten i arbeidet med oppgaven, og avlaste veileder på forholdsvis banale ting.

Valgemnene:

Alle valgemnene har samme eksamensform: som arbeidskrav er det et essay på 3000 ord, som må være kommentert og godkjent før studenten kan fremstille seg til eksamen. Eksamen består av 6-timers skoleeksamen. Omtrent alle emnene lar studenten velge mellom flere oppgaver. Enkelte av emnene er todelt der en først har test av hvor mye en kan om pensum generelt. Her kan enkelte av spørsmålene være rene faktaspørsmål, av typen der de ber om å si forskjellen mellom ulike begreper. For eksempel i SOS109 (2018) blir det direkte spurt om forskjellen mellom generasjon og kohort. Den andre delen er mer drøftende. Det synes greit å teste om studentene forstår hva som ligger i viktige begreper. Generelt ser pensum ser ut til å være av et omfang som står til antall studiepoeng det enkelte emnet gir, og læringsutbytte er greit formulert. Det settes ingen forkunnskapskrav for å ta slike emner, og emnene er åpne for alle studenter på UiB. Enkelte av emnene har anbefalt forkunnskap. Hvis slik forkunnskap er viktig for å få utbytte av emnet, bør det kanskje vurderes om det skal være krav om obligatorisk forkunnskap.

Kommentarer til emnene:

For **SOS105** Arbeid under kapitalismen ser læringsutbytte ut til å være imøtegått. Av emnebeskrivelsen fremgår det at det er seminar på emnet, men omfanget av dem er ikke angitt. Jeg antar derfor at de er av samme omfang som forelesningene. Læringsutbyttet er i overensstemmelse med generell emnebeskrivelse., og med pensum som gjenspeiler slike målsetninger. Ved å lese pensum for emnet, er en også i stand til å svare på eksamensoppgavene som er gitt. Det vedlagte arbeidsheftet gir også god innsikt i hva som forventes av ulike typer sosiologiske oppgaver, likeså en instruksjon om referanseteknikk. Det er usikkert om hvor tilgjengelig dette arbeidsheftet er for andre emner.

For emnet **SOS109** Life courses in a Scandinavian welfare state er læringsutbytte greit formulert, og skoleeksamen tester på rene kunnskapsspørsmål, faktaspørsmål og mer drøftende spørsmål, og er knyttet til pensum for emnet.

For emnet **SOS111** Familien i endring er læringsutbytte klart formulert. Men omfanget av seminarene for emnet er ikke spesifisert, annet enn det er seminar. Regner med at seminarene har like stort omfang som forelesningen.

For emnet **SOS113** Velferd og ulikhet er det ikke tilknyttet seminarundervisning. Under den generelle kompetansen som læringsutbytte står det (s. 3): «forståing og respekt for akademisk skrivearbeid og vitenskapelig tenkjemåte», videre «forståing for kor viktig det er at ulike faglige synspunkt kjem fram og blir debattert». Alle disse målene kan en få gjennom forelesninger og oppgaveskriving, men seminar ville nok bedre legget til rette for å få det nevnte læringsutbyttet. Siden et av ferdighetsmålene er at studentene skal kunne «skrive ein tekst ut frå fagleg etiske kriterium og korrekte kjeldetilvisningar» (s. 2), antar jeg at det også undervises i kildebruk og etikk, selv om jeg ikke finner det verken i den generelle beskrivelsen, heller ikke er det forkunnskapskrav annet enn generell studiekompetanse.

SOS117 Diverse Societies and International Migration er et meget samfunnsrelevant emne, som har fått med seg den siste utviklingen på dette området. Eksamen 2018 viser til at nyere og dagsaktuelle problemstillinger er innbakt i eksamen.